

Nattergalen

- 1 I Kina ved du jo nok er kejseren en kineser, og alle de han har om sig er kinesere. Det er nu mange år siden, men just derfor er det værd at høre historien, før man glemmer den! Kejserens slot var det prægtigste i
- 5 verden, ganske og aldeles af fint porcelæn, så kostbart, men så skønt, så vanskeligt at røre ved, at man måtte ordentlig tage sig i agt. I haven så man de forunderligste blomster, og ved de allerprægtigste var der bundet sølvklokker, der klingede, for at man ikke
- 10 skulle gå forbi uden at bemærke blomsten. Ja, alting var så udspekuleret i kejserens have, og den strakte sig så langt, at gartneren selv ikke vidste enden på den; blev man ved at gå, kom man i den dejligste skov med høje træer og dybe søer. Skoven gik lige ned til havet,
- 15 der var blåt og dybt; store skibe kunne sejle lige ind under grenene, og i disse boede der en nattergal, der sang så velsignet, at selv den fattige fisker, der havde så meget andet at passe, lå stille og lyttede, når han om natten var ude at trække fiskegarnet op og da hørte
- 20 nattergalen. "Herregud, hvor det er kønt!" sagde han, men så måtte han passe sine ting og glemte fuglen; dog næste nat når den igen sang, og fiskeren kom derud, sagde han det samme: "Herregud! hvor det dog er kønt!"
- 25 Fra alle verdens lande kom der rejsende til kejserens stad, og de beundrede den, slottet og haven, men når de fik nattergalen at høre, sagde de alle sammen: "Den er dog det bedste!"
- Og de rejsende fortalte derom, når de kom hjem, og de
- 30 lærde skrev mange bøger om byen, slottet og haven, men nattergalen glemte de ikke, den blev sat allerøverst; og de, som kunne digte, skrev de dejligste digte, alle sammen om nattergalen i skoven ved den dybe sø.
- 35 De bøger kom verden rundt, og nogle kom da også engang til kejseren. Han sad i sin guldstol, læste og læste, hvert øjeblik nikkede han med hovedet, thi det fornøjede ham at høre de prægtige beskrivelser over byen, slottet og haven. "Men nattergalen er dog det
- 40 allerbedste!" stod der skrevet.
- "Hvad for noget!" sagde kejseren, "nattergalen! den kender jeg jo slet ikke! er her sådan en fugl i mit kejserdømme, oven i købet i min have! det har jeg aldrig hørt! sådant noget skal man læse sig til!"
- 45 Og så kaldte han på sin kavalier, der var så fornem, at

når nogen, der var ringere end han, vovede at tale til ham, eller spørge om noget, så svarede han ikke andet, end "P!" og det har ikke noget at betyde.

- "Her skal jo være en højst mærkværdig fugl, som
- 50 kaldes nattergal!" sagde kejseren, "man siger at den er det allerbedste i mit store rige! hvorfor har man aldrig sagt mig noget om den!"

"Jeg har aldrig før hørt den nævne!" sagde kavalieren, "den er aldrig blevet præsenteret ved hoffet!" ?

- 55 "Jeg vil at den skal komme her i aften og synge for mig!" sagde kejseren. "Der ved hele verden hvad jeg har, og jeg ved det ikke!"

"Jeg har aldrig før hørt den nævne!" sagde kavalieren, "jeg skal søge den, jeg skal finde den!" ?

- 60 Men hvor var den at finde; kavalieren løb op og ned af alle trapper, gennem sale og gange, ingen af alle dem, han traf på, havde hørt tale om nattergalen, og kavalieren løb igen til kejseren og sagde, at det vist måtte være en fabel af dem, der skrev bøger. "Deres
- 65 kejserslige majestæt skal ikke tro hvad der skrives! det er opfindelser og noget, som kaldes den sorte kunst!"

"Men den bog, hvori jeg har læst det," sagde kejseren, "er sendt mig fra den stormægtige kejser af Japan, og så kan det ikke være usandhed. Jeg vil høre

- 70 nattergalen! den skal være her i aften! den har min højeste nåde! og kommer den ikke, da skal hele hoffet dunkes på maven, når det har spist aftensmad."

"Tsing-pe!" sagde kavalieren, og løb igen op og ned af alle trapper, gennem alle sale og gange; og det halve

75 hof løb med, for de ville ikke gerne dunkes på maven. Der var en spørgen efter den mærkelige nattergal, som hele verden kendte, men ingen ved hoffet.

Endelig traf de en lille, fattig pige i køknet, hun sagde: "Oh Gud, nattergalen! den kender jeg godt! ja, hvor

- 80 den kan synge! hver aften har jeg lov til at bringe lidt af levningerne fra bordet hjem til min stakkels syge moder, hun bor nede ved stranden, og når jeg så går tilbage, er træt og hviler i skoven, så hører jeg nattergalen synge! jeg får vandet i øjnene derved, det
- 85 er ligesom om min moder kyssede mig!"

"Lille kokkepige!" sagde kavalieren, "jeg skal skaffe hende fast ansættelse i køknet og lov til at se kejseren spise, dersom hun kan føre os til nattergalen, for den er tilsagt til i aften!" ?

- 90 Og så drog de alle sammen ud i skoven, hvor

1 nattergalen plejede at synge; det halve hof var med. Som de allerbedst gik, begyndte en ko at brøle.
 "Oh!" sagde hofjunkerne, "nu har vi den! det er dog en mærkelig kraft i et sådant lille dyr! jeg har ganske
 5 bestemt hørt den før!"
 "Nej, det er køerne, som brøler!" sagde den lille kokkepige, "vi er endnu langt fra stedet!"
 Frøerne kvækkede nu i kæret.
 "Dejligt!" sagde den kinesiske slotsprovst, "nu hører
 10 jeg hende, det er ligesom små kirkeklokker!"
 "Nej, det er frøerne!" sagde den lille kokkepige. "Men nu tænker jeg snart vi hører den!"
 Så begyndte nattergalen at synge.
 "Den er det," sagde den lille pige, "hør! hør! og dér
 15 sidder den!" og så pegede hun på en lille, grå fugl oppe i grenene.
 "Er det muligt!" sagde kavaleren, "således havde jeg nu aldrig tænkt mig den! hvor den ser simpel ud! den har vist mistet kulør over at se så mange fornemme
 20 mennesker hos sig!"
 "Lille nattergal!" råbte den lille kokkepige ganske højt, "vor nådige kejser vil så gerne, at De skal synge for ham!"
 "Med største fornøjelse!" sagde nattergalen og sang, så
 25 at det var en lyst.
 "Det er ligesom glasklokker!" sagde kavaleren, "og se den lille strube, hvor den bruger sig! det er mærkværdigt vi aldrig har hørt den før! den vil gøre en stor succes ved hoffet!"
 30 "Skal jeg synge endnu en gang for kejseren?" spurgte nattergalen, der troede at kejseren var med.
 "Min fortræffelige lille nattergal!" sagde kavaleren, "jeg har den store glæde at skulle tilsige Dem til en hoffest i aften, hvor De vil fortrylle hans høje
 35 kejserlige nåde med Deres charmannte sang!"
 "Den tager sig bedst ud i det grønne!" sagde nattergalen, men den fulgte dog gerne med, da den hørte, at kejseren ønskede det.
 På slottet var der ordentligt pudset op! Vægge og gulv,
 40 der var af porcelæn, skinnede ved mange tusinde guldlamper! de dejligste blomster, som ret kunne klinge, var stillet op i gangene; der var en løben og en trækvind, men så klang just alle klokkerne, man kunne ikke høre ørenlyd.
 45 Midt inde i den store sal, hvor kejseren sad, var der stillet en guldpind, og på den skulle nattergalen sidde; hele hoffet var der, og den lille kokkepige havde fået lov til at stå bag ved døren, da hun nu havde titel af virkelig kokkepige. Alle var de i deres største pynt, og

50 alle så de på den lille grå fugl, som kejseren nikkede til.
 Og nattergalen sang så dejligt, at kejseren fik tårer i øjnene, tårerne trillede ham ned over kinderne, og da sang nattergalen endnu smukkere, det gik ret til hjertet;
 55 og kejseren var så glad, og han sagde, at nattergalen skulle have hans guldtøffel at bære om halsen. Men nattergalen takkede, den havde allerede fået belønning nok.
 "Jeg har set tårer i øjnene på kejseren, det er mig den
 60 rigeste skat! en kejsers tårer har en forunderlig magt! Gud ved, jeg er nok belønnet!" og så sang den igen med sin søde, velsignede stemme.
 "Det er det elskeligste koketteri jeg kender!" sagde damerne rundt om, og så tog de vand i munden for at
 65 klukke, når nogen talte til dem: De troede da også at være nattergale; ja lakajerne og kammerpigerne lod melde, at også de var tilfredse, og det vil sige meget, thi de er de allervanskeligste at gøre tilpas. Jo, nattergalen gjorde rigtignok lykke!
 70 Den skulle nu blive ved hoffet, have sit eget bur, samt frihed til at spadserer ud to gange om dagen og en gang om natten. Den fik tolv tjenere med, alle havde de et silkebånd om benet på den og holdt godt fast. Der var slet ingen fornøjelse ved den tur.
 75 Hele byen talte om den mærkværdige fugl, og mødte to hinanden, så sagde den ene ikke andet end: "Nat-!" og den anden sagde "gal!" og så sukkede de og forstod hinanden, ja elve spækhøkerbørn blev opkaldt efter den, men ikke én af dem havde en tone i livet. ?
 80 En dag kom en stor pakke til kejseren, udenpå stod skrevet: Nattergal.
 "Der har vi nu en ny bog om vor berømte fugl!" sagde kejseren; men det var ingen bog, det var et lille kunststykke der lå i en æske, en kunstig nattergal, der
 85 skulle ligne den levende, men var overalt besat med diamanter, rubiner og safirer; så snart man trak kunstfuglen op, kunne den synge et af de stykker, den virkelige sang, og så gik halen op og ned og glinsede af sølv og guld. Om halsen hang et lille bånd, og på det
 90 stod skrevet: "Kejseren af Japans nattergal er fattig imod kejserens af Kina."
 "Det er dejligt!" sagde de alle sammen, og den, som havde bragt den kunstige fugl, fik straks titel af over-kejserlig-nattergale-bringer.
 95 "Nu må de synge sammen! hvor det vil blive en duet!"
 Og så måtte de synge sammen, men det ville ikke rigtig gå, thi den virkelige nattergal sang på sin maner, og kunstfuglen gik på valser; "den har ingen skyld,"

1 sagde spillemesteren, "den er særdeles taktfast og ganske af min skole!" Så skulle kunstfuglen synge alene. ? Den gjorde lige så megen lykke som den virkelige, og så var den jo også så meget mere nydelig

5 at se på: Den glimrede som armbånd og brystnåle. Treogtredve gange sang den et og det samme stykke, og den var dog ikke træt; folk havde gerne hørt den forfra igen, men kejseren mente, at nu skulle også den levende nattergal synge lidt - men hvor var den? ingen

10 havde bemærket, at den var fløjet ud af det åbne vindue, bort til sine grønne skove. "Men hvad er dog det for noget!" sagde kejseren; og alle hoffolkene skændte og mente, at nattergalen var et højst utaknemmeligt dyr. "Den bedste fugl har vi dog!"

15 sagde de, og så måtte igen kunstfuglen synge, og det var den fireogtredvte gang de fik det samme stykke, men de kunne det ikke helt endnu, for det var så svært, og spillemesteren roste så overordentlig fuglen, ja forsikrede, at den var bedre end den virkelige

20 nattergal, ikke blot hvad klæderne angik og de mange dejlige diamanter, men også indvortes. "Thi ser De, mine herskaber, kejseren fremfor alle! hos den virkelige nattergal kan man aldrig beregne, hvad der vil komme, men hos kunstfuglen er alt bestemt!

25 således bliver det og ikke anderledes! man kan gøre rede for det, man kan sprætte den op og vise den menneskelige tænkning, hvorledes valserne ligger, hvorledes de går, og hvordan det ene følger af det andet ?!"

30 "Det er ganske mine tanker!" sagde de alle sammen, og spillemesteren fik lov til, næste søndag, at holde fuglen frem for folket; de skulle også høre den synge, sagde kejseren; og de hørte den, og de blev så fornøjede, som om de havde drukket sig lystige i

35 tevand, for det er nu så ganske kinesisk, og alle sagde da "oh!" og stak i vejret den finger, man kalder "slikpot," og så nikkede de; men de fattige fiskere, som havde hørt den virkelige nattergal, sagde: "Det klinger smukt nok, det ligner også, men der mangler

40 noget, jeg ved ikke hvad!" Den virkelige nattergal var forvist fra land og rige. Kunstfuglen havde sin plads på en silkepude tæt ved kejserens seng; alle de presenter, den havde fået, guld og ædelstene, lå rundt omkring den, og i titel var den

45 steget til "Højkejerlig natbord-sanger," i rang nummer ét til venstre side, for kejseren regnede den side for at være mest fornem, på hvilken hjertet sad, og hjertet sidder til venstre også hos en kejser. Og spillemesteren skrev femogtyve bind om kunstfuglen, det var så lærd

50 og så langt, og med de allersværeste kinesiske ord, så alle folk sagde, at de havde læst og forstået det, for ellers havde de jo været dumme og var da blevet dunket på maven.

Således gik der et helt år; kejseren, hoffet og alle de

55 andre kinesere kunne udenad hvert lille kluk i kunstfuglens sang, men just derfor syntes de nu allerbedst om den; de kunne selv synge med, og det gjorde de. Gadedrengene sang "zizizi! klukklukkluk!" og kejseren sang det ?! jo det var bestemt dejligt!

60 Men en aften, som kunstfuglen bedst sang, og kejseren lå i sengen og hørte på den, sagde det "svup!" inden i fuglen; der sprang noget: "Surrrrrr!" alle hjulene løb rundt, og så stod musikken.

Kejseren sprang straks ud af sengen og lod sin livlæge

65 kalde, men hvad kunne han hjælpe! så lod de urmageren hente, og efter megen tale og megen seenefters, fik han fuglen nogenlunde i stand, men han sagde, at der måtte spares meget på den, thi den var så forslidt i tapperne og det var ikke muligt at sætte nye,

70 således at det gik sikkert med musikken. Det var en stor bedrøvelse! kun én gang om året turde man lade kunstfuglen synge, og det var strengt nok endda; men så holdt spillemesteren en lille tale med de svære ord og sagde, at det var lige så godt, som før, og så var det

75 lige så godt som før. Nu var fem år gået, og hele landet fik en rigtig stor sorg, thi de holdt i grunden alle sammen af deres kejser; nu var han syg og kunne ikke leve, sagde man, en ny kejser var allerede valgt, og folk stod ude på

80 gaden og spurgte kavaleren hvorledes det var med deres kejser. "P!" sagde han og rystede med hovedet. Kold og bleg lå kejseren i sin store, prægtige seng, hele hoffet troede ham død, og enhver af dem løb hen

85 for at hilse på den nye kejser; kammertjenerne løb ud for at snakke om det, og slotspigerne havde stort kaffeselskab. Rundt om i alle sale og gange var lagt klæde, for at man ikke skulle høre nogen gå, og derfor var der så stille, så stille. Men kejseren var endnu ikke

90 død; stiv og bleg lå han i den prægtige seng med de lange fløjlsgardiner og de tunge guldkvaste; højt oppe stod et vindue åbent, og månen skinnede ind på kejseren og kunstfuglen.

Den stakkels kejser kunne næsten ikke trække vejret,

95 det var ligesom om der sad noget på hans bryst; han slog øjnene op, og da så han, at det var Døden, der sad på hans bryst og havde taget hans guldkrone på, og holdt i den ene hånd kejserens guldsabel, i den anden

1 hans prægtige fane; og rundt om i folderne af de store
fløjlsengegardiner stak der forunderlige hoveder frem,
nogle ganske fæle, andre så velsignede milde: Det var
5 alle kejserens onde og gode gerninger, der så på ham,
nu da Døden sad på hans hjerte:
"Husker du det?" hviskede den ene efter den anden.
"Husker du det!" og så fortalte de ham så meget, så at
sveden sprang ham ud af panden.
"Det har jeg aldrig vidst!" sagde kejseren; "musik,
10 musik, den store kinesiske tromme!" råbte han, "at jeg
dog ikke skal høre alt det, de siger!"
Og de blev ved, og Døden nikkede ligesom en kineser
ved alt, hvad der blev sagt.
"Musik, musik!" skreg kejseren. "Du lille velsignede
15 guldfugl! syng dog, syng! jeg har givet dig guld og
kostbarheder, jeg har selv hængt dig min guldtøffel om
halsen, syng dog, syng!"
Men fuglen stod stille, der var ingen til at trække den
op, og ellers sang den ikke; men Døden blev ved at se
20 på kejseren med sine store, tomme øjenhuler, og der
var så stille, så skrækkeligt stille.
Da lød i det samme, tæt ved vinduet, den dejligste
sang: Det var den lille, levende nattergal, der sad på
grenen udenfor; den havde hørt om sin kejsers nød, og
25 var derfor kommet at synge ham trøst og håb; og alt
som den sang, blev skikkelserne mere og mere blege,
blodet kom raskere og raskere i gang i kejserens svage
lemmer, og Døden selv lyttede og sagde: "Bliv ved
lille nattergal! bliv ved!"
30 "Ja vil du give mig den prægtige guldsabel! ja vil du
give mig den rige fane! vil du give mig kejserens
krone!"
Og Døden gav hvert klenodie for en sang, og
nattergalen blev ved endnu at synge, og den sang om
35 den stille kirkegård, hvor de hvide roser gror, hvor
hyldetræet dufter, og hvor det friske græs vandes af de
efterlevendes tårer; da fik Døden længsel efter sin have
og svævede, som en kold, hvid tåge, ud af vinduet.
"Tak, tak!" sagde kejseren, "du himmelske lille fugl,
40 jeg kender dig nok! dig har jeg jaget fra mit land og
rige! og dog har du sunget de onde syner fra min seng,
fået Døden fra mit hjerte! Hvorledes skal jeg lønne
dig?"
"Du har lønnet mig!" sagde nattergalen, "jeg har fået
45 tårer af dine øjne første gang jeg sang, det glemmer jeg
dig aldrig! det er de juveler, der gør et sangerherte
godt ?! men sov nu og bliv frisk og stærk! jeg skal
synge for dig!"
Og den sang ? og kejseren faldt i en sød søvn, så mild

50 og velgørende var søvnen.

Solen skinnede ind af vinduerne til ham, da han
vågnede styrket og sund; ingen af hans tjenere var
endnu kommet tilbage, thi de troede, han var død, men
nattergalen sad endnu og sang.

55 "Altid må du blive hos mig!" sagde kejseren, "du skal
kun synge, når du selv vil, og kunstfuglen slår jeg i
tusinde stykker."

"Gør ikke det!" sagde nattergalen, "den har jo gjort det
gode, den kunne! behold den som altid! jeg kan ikke
60 bygge og bo på slottet, men lad mig komme, når jeg
selv har lyst, da vil jeg om aftenen sidde på grenen dér
ved vinduet og synge for dig, at du kan blive glad og
tankefuld tillige! jeg skal synge om de lykkelige, og
om dem, som lider! jeg skal synge om ondt og godt,
65 der rundt om dig holdes skjult! den lille sangfugl
flyver vidt omkring til den fattige fisker, til
bondemandens tag, til hver, der er langt fra dig og dit
hof! jeg elsker dit hjerte mere end din krone, og dog
har kronen en duft af noget helligt om sig! ? jeg
70 kommer, jeg synger for dig! ? men ét må du love
mig!" ?

? "Alt!" sagde kejseren, og stod der i sin kejserlige
dragt, som han selv havde iført sig og holdt sablen, der
var tung af guld, op mod sit hjerte.

75 "Ét beder jeg dig om! fortæl ingen, at du har en lille
fugl, der siger dig alt, så vil det gå endnu bedre!"
Og da fløj nattergalen bort.
Tjenerne kom ind for at se til deres døde kejser; - jo
der stod de, og kejseren sagde: "Godmorgen!"

* * *